

СЧЕТОВОДСТВОТО КАТО ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА В УСЛОВИЯТА НА ПАЗАРНАТА ИКОНОМИКА

„Голямо удоволствие ми доставя изграждането на счетоводната система, която дава максимум информация при минимални усилия”

*Рагнар Фриш
лаурет на Нобелова награда*

Информацията е понятие за нещо, а счетоводната е познание за дадена стопанска дейност. Тя възниква за да отговори на нуждите на управлението, което е присъщо за дейността на хората във всички етапи от общественото развитие.

Възможностите за оползотворяването на придобитите знания най-точно определя Архимед: „Дайте ми опорна точка и аз ще преместя Земята”. В потвърждение на това акад. Каго-човски допълва, че науката е не само знание, но и самопознание, т.е. да се използват знанията, там където трябва.

Всеки мениджър във всекидневната си работа при вземане на управленски решения се нуждае от умения по събиране използване на счетоводната информация, характеризираща дейността на фирмата, която ръководи.

В информационен аспект връзката между управляващия субект и управлявания обект е права и обратна. Правата отразява предаваната информация от субекта към обекта (планова, нормативна, командна, контролна и др.). Обратната по своята

същност е фактическа информация, източници на която са извършваните стопански явления и процеси. Чрез нея се задоволяват потребностите на управляващия субект. Тя придобива характер на отчетна информация и отразява същността на управленските въздействия, чрез които е протичала съответната дейност.

Същността на счетоводството се изразява в два аспекта:

Практически – вид практико-приложна дейност. Този аспект предполага създаването на счетоводна информация и в същото време се явява функция на управлението.

Теоретически – изгражда система за създаване на определен тип информация, предназначена за управлението.

Счетоводството може да се разглежда и като съвкупност от правила, принципи, средства с помощта, на които извършваните стопански операции и процеси се превръщат в информация за самите тях.

Характерно за счетоводната информация е това, че се отнася за конкретен обект (предприятие); използва основно стойностните измерители и отразява явления и процеси протекли при конкретни условия по време и място.

В състава на икономическата информация се включват:

- оперативната – отразява процесите и явленията изолирано един от друг, чрез нея се получават данни по време на възникване и протичане
- статистическа – отчита общите свойства на масово повтарящите се явления и процеси при конкретни условия по време и място, както и обективните закономерности на развитието им. Обект на статистическата са различни характеристики като технически, социологически и др. Тя служи на управлението в системата на националното стопанство. За осъществяването ѝ има изградена научнообоснована система.

- счетоводна – отразява икономическите операции и процеси в два аспекта: според стопанско-функционалните и организационно-финансови характеристики. Тя е икономическа, защото отразява явленията и процесите единствено в посоченото аспектно проявление.

За посочените три вида информация се развиват и съответни науки – информатика (най-млада), статистика и счетоводство (най-стара).

Основната задача на счетоводството е да предоставя непрекъснато информация за имущественото и финансово състояние на предприятието, както и за паричния обмен с различните контрагенти.

Счетоводната информация се ползва от:

1. Вътрешни потребители
  - а) Ръководството на предприятието
  - б) собственици (акционери)
  - в) персонал
2. Външни
  - а) конкуренция
  - б) кредитори
  - в) контрагенти
  - г) бъдещи акционери
  - д) държавата в лицето на нейните органи (Министерство на финансите, Национален осигурителен институт, Агенция по приходите и др.)

1. ОТЧЕТНИ ИЗМЕРИТЕЛИ

Отчетно – икономическата информация приема определено количествено измерение, с което се дава количествен израз на явленията и процесите.

До началото на XIX век в различните страни се ползват различни мерни единици. След това се въвежда световната метрична система. У нас тя започва да действа от 1889год.

Тези измерители се проявяват като:

- а) натурални – дават числена характеристика на отделните отчетни обекти – брой, литри, метри, килограми, декари и др. Чрез тях отделните стопански обекти се индивидуализират, но не всички имат натурално – имуществен характер и не могат да бъдат измерени количествено.
- б) трудови – чрез тях се характеризират обектите с количеството на вложения труд, който се изразява с продължителността на работното време: минути, часове, дни, човекочасове. Те не могат да измерят труд с различна квалификация. Тези измерители определят ефекта от трудовите разходи – трудоемкост, производителност и в същото време са най-точни.
- в) стойностни (парични) – имат всеобхватен характер, чрез тях се измерва средно необходимото количество абстрактен труд, вложен за производството на определен продукт. Тази универсалност на стойностните измерители не намалява значението на останалите.

2. МЯСТО И РОЛЯ НА ОТЧЕТНАТА ИНФОРМАЦИЯ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРЕДПРИЯТИЕТО, БЪДЕЩОТО МУ РАЗВИТИЕ И КОНТРОЛА

Развитието на всяко предприятие е свързано с изискването собствениците да знаят какво е неговото имуществено и финансово състояние, как се ръководи и какво е неговото развитие в бъдеще.

Всичко това е свързано с технологията на отчетния процес, която включва обработване на информацията, отразена в счетоводните документи, нейното обобщаване и получаване на система от показатели.

В зависимост от ползвателите на информацията тези показатели могат да бъдат публикувани (годишен финансов отчет), а други са ограничени по степен на полезност само в рамките на предприятието (управленски отчети). На тази база се приема, че съществуват две счетоводни системи – финансово и управленско счетоводство.

Информацията от първото се използва за разработване на стратегически планове и прогнози, както и информация за състояние на икономиката.

Така например при увеличение на капитала (собствен и привлечен) е необходима информация за цените на акциите, развитието на облигационните заеми, настоящи и бъдещи парични потоци.

Управленското счетоводство от своя страна ни дава информация за зависимостта “разходи-обем-печалба”; планиране на инвестиционните разходи; определяне на разходите при увеличаване на производството с определен обем и др.

Контролът от счетоводството трябва да осигурява извършваните стопански операции и процеси да се отразяват съобразно счетоводните принципи, концепции и др. с цел получаване на точна, навременна и надеждна информация.

Различните видове отговорности на участващите в счетоводния процес, непрекъснато нарастват, което позволява на управляващите да знаят какво е състоянието на предприятието сега и какво ще бъде в бъдеще.

ВЪПРОСИ ЗА САМОПОДГОТОВКА

1. Кое доведе до създаване на науката счетоводство?
2. Каква е разликата между финансовото и управленско счетоводство?
3. Какво означава “счетоводството е информационна система”?

КЛЮЧОВИ ДУМИ

Счетоводство – информационна система за регистриране, обобщаване и систематизиране на стопанските операции и процеси чрез количественото и стопанско измерение.

Финансово счетоводство – система, създаваща отчетна икономическа информация за вътрешни и външни потребители.

Управленско счетоводство – система за създаване информация за нуждите на управлението.

ЛИТЕРАТУРА

1. Пергелов К., Счетоводство и анализ на баланса, ИК “Ц. Церковски”, С., 1998г.
2. Душанов Ив., Обща теория на счетоводството, “Счетоводна къща” ЕООД, 2000г.
3. Сп. Експерт бр.3/2005г.